

TATİL YAZILARI: 11

SİZ, ÇOCUK KANALLARINI İZLİYOR MUSUNUZ?

Sizin cevabınızı beklemeden ben kendi cevabımı veriverdim. Evet, ben televizyonda bir çocuk kanalını izliyorum, hem de iki ayrı programı...

Anlatayım. Torunum üç yaş sınırında idi. Bir gece onlardayken annesi o kanalı açtı ve bizim Güven Paşa hemen televizyona yaklaşarak dikkat kesildi. Annesinin ifadesine göre bu programı çok seviyormuş. Eee, torununuz seyrediyor de siz seyretmez misiniz, elbette ben de yanına oturdum, başladık birlikte seyretmeye...

Bize geldiklerinde, adının *Gece Bahçesi* olduğunu öğrendiğim bu programın saati gelince hemen o kanalı açıyor ve başlıyoruz izlemeye. Hemen hemen hiç konuşma yok. Arkadan bir ses bazı açıklamalar yapıyor. Oyuncular sadece kendi adlarını söylüyor. Hepsi taklit sesleri, herhangi bir anlamı yok. *Apsideysi, Makapaka, Hâhû, Pontipayn*, vb. Tabii sunumu da bir masal anlatılır gibi yapılıyor. Hani atalar, "Hatır için çiğ tavuk yenir" demişler ya, ben de torumun hatıranı o 20-25 dakikamı ona ayırıyorum. Ama işin

Prof. Dr.
Saim SAKAOĞLU

ilgi çekici yanı, torunumla birlikte olmak... Özellikle onun izleme sırasındaki tavırlarını gözliyorum. Olaylara verdiği tepki, heyecanlanması, bazen sonuna kadar sabredememesi onun ruh dünyasını çözümlememi sağlıyordu.

Beni asıl ilgilendiren öbür programdı. Aynı kanaldıydı. Onu yaz aylarında keşfettiğim için torunumla izleme fırsatım olmadı. Hatta tam adını da hatırlayamıyorum. Galiba "Dedemin Oyuncakçı" olacak. Evet, program bir dedenin oyuncaklarıyla ilgiliydi. Serde dede olmak da var ya, "Hele şu dedeyi bir izleyeyim; bakalım nelerle oynuyormuş?" diye sihirli kutunun karşısına kuruluverdim.

Masamsı bir nesnenin, siz tezgâh da diyebilirsiniz, başında bir dede ve etrafında kızılı oğlanlı üç dört çocuk. Yaşları beş altı kadar... Dede elindeki aletlerle çeşitli tahtalardan bir oyuncak yapıyor. Dünyalarında olmayan oyuncaklarının yapılışını merakla izleyen çocuklar ve bütün maharetini ortaya koyarak oyuncakçı hayata geçiren bir dede... İlgi çekici bir manzara... Sonuçta benim de, artık

çocukluk çağından sonra tanıdığım iki tekerin yönlendirildiği bir oyuncak ortaya çıkıyor.

Dede mutlu, çocuklar sevinçli... Sıra ile oyuncacı sürüyorlar... Onlar çocukluklarını yaşarken ben oyuncağın peşine takılıp gidiyorum. Zaman tüneline giriyor, neredeyse 60-65 yıl öncesine uzanıyorum..

Benim, hatırlayabildiğim kadarıyla bir (tek) oyuncacı olmuştum. O da bir tüfektir. 20-25 santimetre uzunluğundaki bu tüfeğin de ağzında da bir mantar var idi. Tetiği çekince mantar 20 santimetre kadar gider, geri gelirdi. Çünkü o bir ip ile bağlı idi.

Bu oyuncacığımın geliş sebebini hatırlıyorum: Sünnet hediyesi... Ablamın eşi attar İbrahim Karpuzoğlu, küçük kayınçosuna bir tüfek hediye etmişti. Bu tüfek uzun yıllar bir yerlerde durdu, ama sonra ne oldu, bilemiyorum.

İlk kızım 1969'da, kardeşi de 1976'da dünyaya geldiler. Küçüğümüzün oyuncak dünyası daha zengindi. Torunumun oyuncak dünyası ise çok daha zengin. Annesi, babası, nineleri (duymasınlar; babaanne ve anneanne denilmesini istiyorlar.), dedeleri, teyzesi, eniştesi ve daha kimler kimler Güven Paşa'ya oyuncak hediye etmiyor ki...

Benim niye ikinci bir oyuncacı olmam? Gerek yoktu ki... Ablamın dikiş ve nakış makaraları ki biz "beke-re" derdik, benim için bulunmaz oyuncaklardı. Onların üst üste dizilmesi, devrilmesi, yuvarlanması bana geniş bir eğlence alanı yaratırdı.

Kumaş artıklarından yapılan toplara ne demeli ya? Vurdukça başka yönlere giden, bir türlü kalelere giremeyen o toplar... Bir de suya filan düşmüşse ne kadar ağırlaşır, tahmin edemezsiniz.

Bizim çark çark dediğimiz üç taş için altı taş yeter de artardı bile. Dokuz taş da öyleydi; onun için de 18 taş yeterli idi. Hele hele beş taş... Onun, sayıca ikiye katlanmasına gerek bile

yoktu.

Kayıp çekirdeklerinden, boncuklardan, aşık kemiklerinden, kamlardan, çatallardan, birkaç çeşit olan uçurtmalardan, kavaktan yaptığımız düdüklere söz etmeli miyim? Bunlar çarşıda satılmazdı ki alınsın. Belki şivlilik öncesinin aydınlatıcıları olan fenerler 'ettarlar içi'nden alınır getirilirdi. O da iyi saklanırsa birkaç yıl idare ederdi.

Bütün bunlar 60 yıllık bir dönemdeki değişmelerin sonucudur. İnanıyorum ki torunlarımıza bu oyuncacının anlatılması için belgeler çekeceğiz, yalan yanlış uygulamalar yapacağız.

Osmanlı Türklerinin hayatıyla ilgili savaş dışı kitapları okurken karşımıza çıkan bazı terimler için açıklamalar yapılır. Mesela, "Bu bir oyuncadır, şöyle şöyle oynanır" denilir.

Özellikle saraylarda, özel günlerde (sünnet ve düğün törenlerinde) ip cambazlarının, karagözcülerin (hayalilerin), meddahların, orta oyuncularının yanında başka eğlendiriciler de vardı ki biz bunları bugün sadece açıklamalarıyla anlamaya çalışıyoruz. Mesela kâse ile numara yapana *kâsebaz*, tas ile numara yapana *tasbaz* derlerdi ki en ünlülerinden biri Âşık Tasbaz Ali idi. Ancak, tencerebaz, sahanbaz, vb. yoktu.

Dedemin Oyuncacı programındaki oyuncakların bazıları Konya'mızda da yapıldı. Bunları yapanlara *çıkırıkçı* adı verilirdi. Bugün Çarşı Postanesi'nden Kunduracılar İçi'ne girerken sağ köşede bir çıkırıkçı var. Orada satış yapılır, imal yeri ise başka bir yerdir. Eskiden o köşeden sağa dönlünce solda bir çıkırıkçı daha vardı. Ya modern oyuncaklar? Şehrin dört bir köşesinde olduğu gibi kaldırımları işgal eden sergilerde, seyyarlarda çeşit çeşit oyuncacı bulabilirsiniz.

Acaba onlarda dedelerimizin oyuncaklarının sıcaklığı var mı? "Sanmam!" dediğinizi iştir gibiyim.

ENDERÛN TERÂVİHİ VE CUMHUR MÜEZZİNLİĞİ

Halit GÜLER
Emekli DİB. Bşk. Yrd.

Bu sene (2010 Ramazan) İstanbul'un selâtin câmilerinden yirmi dokuzunda Enderûn usulü terâvih namazı kıldırıldı ve cumhur müezzinliği uygulaması yapıldı. Bu önemli hizmetin ifâsında aralarında Dr. M. Ali Sarı ve Doç. Dr. Emin Işık'ın da bulunduğu büyük bir kısmı İstanbul câmilerinde görev yapan seçkin ve musikîşinâs Hafızlar görev aldı. İstanbul'un diğer câmilerindeki durumu bilmiyorum, ama yıllarca rahmetli hafız Dursun Çakmak idaresinde Nuruosmaniye Câmii'nde bu usulle terâvih namazı kıldırılıyordu. Osmanlılar zamanında selâtin câmilerinde kılınan Enderûn usulü terâvih namazı ve cumhur müezzinliği, İstanbul Müftülüğünün de katkılarıyla 80 yıl aradan sonra tekrar uygulanmaya başlanmıştır. Bunda İstanbul'un 2010 Yılı Kültür Başkenti seçilmiş olmasının da büyük payı vardır, teşvik ve tesiri olmuştur.

Enderûn usulü terâvih namazı ve cumhur müezzinliği ne imiş ve nasılmış, onu da Ahmet Şahin ve Mehmet Kemiksiz tarafından dikkatle hazırlanan kitaptan öğreneceğiz. Demek ki bu iki gönül dostu, Enderûn usulü terâvih namazı kıldırılmakla kalmamışlar, bunun nasıl kıldırılacağını öğretecek olan kitabı da hemen hazırlayıp piyasaya sürmüşler.

Önceden tanıdığım, takdir ve

beğeni ile izlediğim Neyzen Ahmet Şahin'le Eynal Kaplıcası'nda karşılaştım. Beraberinde İstanbul Üsküdar Büyük Selimiye Camii İmam-Hatibi Zinnûri Kurt da vardı. Hal hatır sorduktan ve kısa bir sevgi gösterisinde bulunduktan sonra Ahmet Şahin: "Halit hocam, bu sene İstanbul'daki selâtin câmilerinden bazılarında Enderûn usulü terâvih namazı kıldırıldı ve cumhur müezzinliği uygulamasında bulunduk. Herhalde medyadan takip etmiş ve haberiniz olmuştur. Çok büyük ilgi gördü. Kısmet olursa önümüzdeki Ramazan, Anadolu'nun bazı selâtin câmilerinde de aynı şeyi yapacağız." dedi. Ben de kendilerini tebrik ederek; "Kısmen haberim oldu, ben de onu soracaktım ve bilgi rica edecektim." dedim. Bunun üzerine arabasına doğru yürüdü ve arabasının bagajından bir kitap alarak bana verdi. Kitabın hilâllî kapağında şöyle yazıyordu: "İstanbul 2010 Ramazan Enderûn Usulü Terâvih Namazı ve Cumhur Müezzinliği" Teşekkür edip kitabı aldım ve sayfalarını hemen çevirmeye başladım. Güzel sesiyle ve okuyuşla bizleri büyüleyen Ahmet Şahin: "Al bu kitabı oku, içerisinde her şey var" demek istiyordu. Bu kitap bana Eynal Kaplıcası'ndaki güzel tesadüfün çok değerli bir hediyesi olmuştur. Kendisine tekrar teşekkür ettim.

Türk Tasavvuf Musikisine me-

rakı olanların yakından tanıdığı Ahmet Şahin ile Mehmet Kemiksiz tarafından geniş araştırma neticesinde hazırlanan bu eser, büyük (Ansiklopedik) boy ve elli sayfa. Çok güzel dizayn edilmiş, iç sayfalara yer yer muhteşem câmilerimizden renkli resimler konmuş, minareler uzatılmış, çok kaliteli bir kâğıda itinâ ile basılmış. Kitabın arka kapağının iç kısmına da olayı seslendiren iki adet CD yerleştirilmiş. Eserin hazırlanmasında zevk sahibi epey kimsenin emeği geçmiş ve desteği olmuş. Kitabın ön kapağının dış yüzünde İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti amblemi bulunuyor. Bu güzel eserin ikinci sayfasında; kitabın hazırlanmasında emeği geçen sanatkar ve uzman kişilerin isimleri, matbaa ve ciltevi, temin adresi bulunuyor.

Bu değerli eserin tamamını satır satır size nakledemeyeceğime, hele hele o güzel tabloları motif motif size gösteremeyeceğime göre geneli hakkında bir bilgi sahibi olmanız için aslına sâdik kalarak içindekileri buraya aktarmakla yetineceğim:

“İstanbul’daki Ramazan Hazinesi, Musiki Medeniyetimiz, Enderûn Usulü Terâvih’in Tarihçesi, Tarihi Bir Vesika, Enderûn Terâvini ve Cumhuriyet Müezzinliğini Uygulama Şekilleri, Terâvih İle İlgili Hâtıralar, Bayram Namazı, Ramazanda Câmilerde İcrâ Edilen Dinî Musiki Formları, Hazırlık Çalışmaları, 2010 Ramazan Enderûn Terâvih Uygulaması Usulü, İlâhî Tertipleri, Görevliler, Uygulama Takvimi ve CD İçerikleri.”

Eserin önsözünde kitabın hazırlanmasına sebep olan iki dinî usul hakkında şu açıklama yapıyor:

“Yüzyıllardır başta saray olmak üzere İstanbul câmilerinde ve ko-

naklarında iyi eğitim almış, güzel sesli musikişinâs hafızlar tarafından terâvih namazının her dört rek’atının, Türk musikisinin teâmülüne haline gelmiş makamlarında icra edilmesine “Enderûn Usulü Terâvih” denir. İmamın takip edeceği makamlardan her dört rek’atta bir Ramazanın ruhuna uygun, namazın hûsû ve coşkusunu artırmak için dinlenme anlamına gelen tervihalarda, yine eğitilmiş ve güzel sesli müezzinler tarafından ilâhilerin okunması âdetine de “Cumhuriyet Müezzinliği” denir.”

“Musiki Medeniyetimiz” başlığı altında şu konular işleniyor: “Ramazan Müsikimiz, Tarih, Hırka-i Saâdet Terâvihi, Arap Ülkelerinde, Günümüzde, İbâdet ve Musiki.”

Bu bölümlere giriş kabul edileceğimiz şu cümleler bu kısmın özeti niteliğindedir: “Kur’an-ı Kerimdeki Allah ve melekleri, Peygambere salât ederler. Ey iman edenler siz de O’na teslimiyetle salât ve Selâm ediniz.” buyurduğu ve bu mânâda başka ayet-i kerimeler, Allah ve Peygamber aşkıyla sanatın her dalında kalıcı ve tesirli sayısız eserlerin meydana getirilmesine vesile olmuştur.”

Asr-ı Saadetle gelişmeye başlayan İslâm kültürü, ulaştığı her yere medeniyet ve kültür götürmüştür. Yerel kültürlerinde kendi perspektifleriyle tamamlayıp edebiyattan musikiye, hüs’ü hattan mimariye bütün sanatlarda muhteşem bir medeniyet oluşturmuştur.” (Sayfa:6)

Bu kültürden sonra Enderûn Usulü Terâvih’in Tarihçesi vesikalarla anlatılıyor ve kılınışı üzerinde duruluyor.

“Enderûn usulü terâvih namazının kılınışında iki şekildeki uygulama öne çıkmaktadır: Bunlardan

birisi; musikişinâs bir imamın, müezzin topluluğunu makam geçkileri ile yönlendirerek namazı kıldırmasıdır.

İkinci şekli ise; makamlar arasındaki geçkileri müezzin topluluğunun yaparak imama yol açması ile gerçekleştirilendir. Bu uygulamada her halükârda imam ve müezzin topluluğunun mahreç, tâlim, tecvit, ve Kur'an kıraati konusundaki mahâret ve başarısının yanında musikişinâs olması vaz geçilmez bir haslettir. Zira Kur'an'ın, tesbihâtın, duâların tecvit ve kirâat kâidelerini bozmadan makamı ile okunması çok özel bir birikim gerektirir.” (Sayfa, 14)

Bundan sonra eserde Vakit Namazlarında Cumhur Müezzinliği (Sayfa;14), Terâvih Namazlarında Cumhur Müezzinliği (Sayfa;15) Terâvihte Sûre Tertipleri (Sayfa; 16) konuları işleniyor.

Tarihten terâvihle ilgili birkaç hâtıra anlatıldıktan sonra (Sayfa;17) Bayram Namazı ve Yahya Kemal Beyatlı'nın “Süleymaniye'de Bayram Sabahı” başlıklı eşsiz şiiri yer alıyor.

Yahya Kemal Beyatlı'nın bu güzel şiirinden sonra ramazanda câmilerde icrâ edilen dinî musiki formları yer almaktadır. Bu formlarda şunlar üzerinde kısa kısa duruluyor:“Taharet ve Münâcat” (Sayfa;21), “Salâ”, (Sayfa;22) “Ezan” (Sayfa;23), “İlâhî Tertipleri” (Sayfa; 28), “Zammı Sure Tertipleri” (Sayfa; 28)

Kitabın son sayfalarına bu yılki uygulamada görev alan imam, hatip ve müezzinlerin isimleriyle birlikte resimleri de konmuş. Ahmet Şahinle Mehmet Kemiksiz'in kısa öz geçmişlerinden sonra; 2010 Ramazan İstanbul câmileri enderûn teravihi ve cumhur müezzinliği

takvimi yer alıyor. İkinci kapağın iç kısmına yerleştirilen iki adet CD ile eser sona eriyor.

Şahsen ben, İstanbul câmilerindeki uygulamaya rastlamış veya katılmış (Cemaatten biri olarak) değilim. Bu işin sevdalısı ve uygulayıcısı Ahmet Şahin Bey'le Eynal Kaplıcası'nda güzel bir tesa-düf neticesinde karşılaşmış olmasaydım beklide bu güzel uygulamadan ve eserden hiçde haberim olmayacaktı. Nerdeyse bir asır önce ihtişamlı Osmanlı saraylarında, selâtin câmilerde ve konaklarda kılınan ve unutulmaya yüz tutan terâvih geleneğinin canlandırılmaya teşebbüs edilmesi ve 2010 yılı Ramazanında uygulamaya konulması başkalarını bilemem ama beni son derece memnun ve bahtiyar etmiştir. Hafız Ahmet Şahin, önümüzdeki Ramazan ayında bu usulle terâvih namazı kıldırılmasının Anadolu'ya da teşmil edileceğini söylemesi, memnuniyet ve sevincimizi bir kat daha artırmıştır. Enderûn usulü terâvih namazı ve cumhur müezzinliği kültürümüzün zenginliğini ortaya koyacak ve cemaatin huşû ve huzurunu artıracaktır. Terâvih namazını da, ramazan eğlenceleri ismi altında direkler arasına hapsedilmekten kurtaracaktır. Selâtin câmilerimizin muhteşem kubbelerindeki haşmete ve minarelerindeki zarafete bu yakışır. Bu kutsal hizmete gönül verenleri ve câmilerimizi enderûn usulü terâvihle şeneltenleri takdir ve tebrik ediyorum. Enderûn Usulü Terâvih Namazı nasıl kılınırmış ve Cumhur Müezzinliği nasıl yapılırmış diye merak edenlere bu eseri okumalarını tavsiye ediyorum. Enderûn Usulü Terâvih Namazlarına ve Cumhur Müezzinliği kamet zenginliğine kısa zamanda kavuşmamız dileğiyle.

Doç. Dr.
Caner ARABACI

BÖGRÜDELİK

Sibirya muhaciri Özbeklerin yerleştirildiği Cihanbeyli'ye bağlı bir köy.

Böğrüdelik, Konya'ya 135 km. mesafede, Cihanbeyli'nin 35 km. batısında, bu ilçeye bağlı bir yerleşim yeridir. 2005 sayımında nüfusu 1642 kişidir. Nüfus, her mevsim aynı değildir. Kışları köyde 860, yazları ise 2000'in üzerinde insan yaşamaktadır. 50 bin dekarlık ekilebilir araziye sahip olan köyün, geçim kaynağı çiftçiliktir. Köyü ilginç kılan; insan unsuru, tarihi ve kültürel yapısıdır.

Böğrüdelik halkının kökeni, Buharalı Özbek Türkleridir. 17.yy.da İslâm dinini öğretmek üzere Sibirya tarafına giden bilge kimselerin soyundan türemişlerdir. Kendilerine, Türkistan'da Özbek, Sibirya'da Sibirrek ya da Buharinski, Türkiye'de de Tatar denilmektedir. Asırlar süren Sibirya hayatı, onların elli köy kadar çoğalmalarını sağlamıştır. Yalnız 18. yy.dan sonra eski huzurları kalmamıştır. Zira Rus Çarlığı, dini, kültürel yönlerden kendilerini kimlik değiştirmeye zorlar. 1886'da çıkartılan bir kanunla, imamlık, kadılık yapacak kişilere bile Rusça öğrenme mecburiyeti getirilir. Eğitim kurumları kapatılır, din değiştirme teşvik edilir. Hıristiyanlık propagandasına, bu dini kabul etmeyenleri, Sibirya'nın ekonomik yönden daha sıkıntılı bölgelerine sürgün eklenir. Baskı ile birlikte, Hıristiyanlığı kabul edenler olur.

Yirminci asır başlarındaki gelişmeler, huzur bırakmamıştır. Bolşevik hareket, Çarlık devrini bile aranı hale getirir. Bunun üzerine içlerinden çıkan bilge seyyah ve yazar Abdürreşid İbrahim (1857-1944), Sibirya'daki Özbekleri, *Livai'l-Hamd*, *Çolpan Yıldızı* adlı eserleri, mektupları ile Türkiye'ye göç etmeye teşvik eder. Rusya'da baskı altında, Hıristiyanlaşma, neslini koruyamama tehdidi ile yaşamaktansa daha güvenli Osmanlı Devleti topraklarına göçmeyi kabul edenler artar. Bu etkiyle, Sibirya Türklerinden yetmiş bin kadar insan Türkiye'ye göçer. Bu sırada gelenlerden bir kısmı Böğrüdelik'i oluşturur.

Köyün ilk adı Reşadiye'dir. 1908 Ocağında İstanbul'a gelen göçmenlerin, buraya yerleşmeleri, 1910'un Ekim ayı başlarındadır. Yeterli kış hazırlığı olmadığı için çok sıkıntı çekerler. 1911 baharında, köyün üçte birine yakını sıtma, kolera gibi salgın hastalıktan kırılır. İlaç, yeterli tedavi yoktur. Hükümetin sıtma için verdiği sülfata da içilecek miktar bilinmediği, iyi olmak için fazla doz alındığından ölümler artar. Birkaç yıl çocuk dünyaya gelmez. Gür Sibirya ormanlarından kesilen ağaçları yakan, ahşap evlerde oturan halk, tezek-kemre yakmaya güç alışır. Çevre köylerin yardımı ile ilk zorlu yılları geçirirler. Sibirya-Tara'daki evleri ağaçtan olduğu için, taştan-kerpiçten duvar örüp ev yapmayı henüz bilmemektedirler. Ama değişik el sanatlarından nalbant, demirci, tenekeci, marangoz, ayakkabıcı ustaları ile kabiliyetli kırıkçı-çıkıkçıları bulunmaktadır. İlk nesil-

deki yoğun sıla özlemine rağmen, zamanla Anadolu bozkırlarında yaşamaya ve çevreye uyum sağlamaya alışırlar.

Böğrüdilik halkı, muhacir olduğu için askerlik görevinden sorumlu değildir. Hükümet onlardan asker almaz. Fakat 1912 Balkan Savaşları başlayınca yirmi kadar Böğrüdilikli, gönüllü olarak askere gider.

Benzer bir durum Seferberlik denilen Birinci Dünya Harbi yıllarında olur. Çoğunluğu Çanakkale’de olmak üzere, doğum tarihi 1875 ile 1898 arasında değişen hepsi Sibirya doğumlu 39 şehit, bu harp sırasında verilir. Çanakkale şehitleri arasında, köyü Sibirya’dan Böğrüdilik’e getiren Muhammedi Yuvanbaş’ın (Hacı Mehmet Böğrüdilik, ö. 1942) tek oğlu da bulunmaktadır. Ayrıca, oğullarından birinin şehitliğini, “mahşer günü şefaatchi olması” dileğiyle isteyen, dul Sibirya göçmeni, Mahtume Hatun, yedi oğlundan sadece birisi kalan Afife Hatun da vardır. Sahra topçusu Müftahattin Efendi, dokuz yıl askerlikten sonra köye döndüğünde, on bir kişilik ailesinden sadece annesi ile bir kız kardeşini sağ bulmuştur.

Millî Mücadele’de Böğrüdilik’in fedakârlığı daha da büyüür. Eli silah tutan erkekler, vatan müdafaasına gönderilir. Köyün geri kalanları da aynı mücadeleyi verir. Zira yakınlara

rına kadar gelen Yunanlılara karşı savaşan Türk Ordusunun bir piyade tümeni, köy sınırları içinde kalmaktadır. Köyün yaşlıları, kadın ve çocukları, gruplar oluşturarak askere, kendi fırınlarında savaş süresince ekmek pişirirler. Harmanları, bahçeleri ordu tarafından işgal edilen Reşadiyeliler, o yaz harman hasat edemezler. Ordunun verdiği unu, ev fırınlarında ekmek yapıp arabalara yükleyerek, çocuklar ve yaşlılarla askere teslim ederler. Karşılık olarak ücret almazlar. Üstelik başkaları un ve ekmeğe zarar vermesin diye bekleyip dikkat eder, o zaruret günlerinde asker yiyeceğine dokunmazlar. Onların bu hasbi tutumu orduda, saygı uyandırmış, Reşadiye, “Anadolu’da bir fener” olarak takdir edilmiştir. Bu çaba, Sakarya Muharebeleri sırasında, Yunan ordusu Haymana ve Polatlı hattından kovuluncaya kadar devam etmiştir.

İstiklâl Harbi’nde birçok şehit veren Reşadiye’nin, şehit yetimleri ve gazilere çıkartılan maaşlar karşısındaki tavrı asildir. Aylıkları almayarak devlet hazinesine bağışlamışlar, şehit eşleri, yetim çocuklarına üvey baba göstermemek için ikinci bir kocaya gitmemişlerdir.

Cumhuriyet devrinde Reşadiye’de, adından başlayarak önemli değişiklikler olur. Yeni yerleşmelerle büyüür. Yerleşenlerden bi-

risi de Canberkli aşiretidir. Bunun üzerine 1928 yılı 27 Ağustosunda, Cihanbeyli kaza merkezi köye taşınarak, kısa bir süre ilçe merkezi olur. Cihanbeyli, Mürseli Efendi Nahiyesi adıyla yeni ilçeye bağlanır. Fakat aynı yıl, Konya - Ankara yolunun yapılması üzerine Mürseli Efendi Bucağı, Cihanbeyli'ye dönüştürülerek ilçelik buraya alınıp Reşadiye de yeni ilçeye bağlanır. 1934'e kadar nahiyeye olan Böğrüdelik'in, 5 Temmuz 1934'te nahiyeliği kaldırılır.

Böğrüdelik halkı, cumhuriyet devrinde çiftçilik, hayvancılık ve at arabasıyla nakliyecilik yaparak geçimini sağlar. 1960'lı yıllardan itibaren tarımda traktör kullanımı yaygınlaşır. 1972'de köye elektrik gelir. 1975'te PTT bürosu açılır. Gurbetçisi çok olan köyün, haberleşme ihtiyacı, manuel bir telefon hattı ile sağlanmaya çalışılır. Bu telefon hattı, 1988'de tam otomatik santrale dönüştürülür. 1987'de sulama kooperatifi kurulur. Toplam 50 bin dekarlık tarıma elverişli arazinin, 15 bin dekarında sulu tarım yapılabilmektedir. Köyde ayrıca Tarım Kredi Kooperatifi de vardır. Muhtarlık bünyesinde bir kazıcı/yükleyici, bir itfaiye aracı ile cenaze yıkama aracı bulunmaktadır.

Böğrüdeliklilerin emek ve işçilikleri ile yapılan, ilk ahşap cami, elektrik kontağından 2001 Aralık ayında yanar. Köylüler, yardımlaşarak 2003'te kubbeli, ihtisamlı bir yeni cami dikerler. Türkiye'ye gelişin yüzüncü yılını kutlamayı kararlaştıran köy, bir yardımlaşma derneği de kurarak 2008'de kutlar, göçle ilgili eserler yayınlanır.

Böğrüdelik arazisi, çevreye göre sulaktır. Bitki örtüsü, Sibiryaya kıyas edilemeyecek fakirliktedir. Ormanlık alan yoktur. Yalnız, halk üç ayrı ağaçlandırma sahası oluşturarak binlerce ağaç dikmiştir. Korumaya alınan ağaçlandırma sahası, damlama su ile sulanmaktadır.

Eğitim düzeyi, okuyan insan miktarı, çevreye göre yüksektir. Abdürreşid İbrahim, bizzat 1925-1933 arasında köyde yaşayarak birçok insanı okutmuştur. Aralarından, Hava Harp Okulu mezunu, Adnan Menderes'in pilotu şehit Münir Özbek'in de bulunduğu 143 yüksek öğrenimli çıkmıştır. Köyün, halen üç derslikli bir ilkokul binası bulunmaktadır. Fakat, ilköğrenim çağında çocuk sayısı az olduğu için, taşımali eğitim uygulanmaktadır.

Böğrüdelikliler, Sibiryaya ile akrabalık bağlarını devam ettirmektedirler. Geçim kaygısıyla yurt dışına çıkanlar artmıştır. İlk gurbetçiler Danimarka'ya gittiği için, 2000'lerden sonra köy nüfusunun yüzde 35'i Danimarka'da çalışanlardan oluşur. Gençler ve çocuk sahipleri, kışın Konya başta olmak üzere büyük merkezlere iş, çocuklarını okutma kaygısı ile taşınmaktadırlar. Emekliler, köyde yaşamayı tercih etmemektedirler.

Köy, Sibiryaya'dan getirdiği kültürel özelliklerini, müzik, folklor, mutfağın kültürü gibi alanlarda korumaktadır. İlk göze çarpan Böğrüdelik ağzıdır. "E" sık sık "i" olmaktadır. "kel" = "kil" gibi. "Ç", "c" olmaktadır: "kac" gibi. Musikide zengin bir birikime sahiptirler. Türküleri, ağıtları çoktur. Kış günleri evlerde sohbetler, Tataristan'dan açılınca "Ağ İdil" türküleri söylenmektedir. İdil boyları, Kazan, Tara özlemi depreşmektedir. Zaman zaman sınırlı bir coşkuyu yaşamak üzere günümüzde kullanılmayan bir-kaç metrekairelik özel tahta zeminlerde oyun oynamaktadırlar. Hâlâ az da olsa akordeon ve keman kullanan bulunmaktadır. 1950'lere kadar Ağız Mızıkası ve yine ağızla çalınan Komuz kullanılmıştır. Köyde yemek kültürü iyi korunmuştur. Her fırsatta (düğün, davet, mevlit okuma vb.) Böğrüdelik'e has yemekler yapılmaktadır. Öre, Bavursak, Beliç, Beremiç, Botka yi-

yecek çeşitlerinin başında gelmektedir. Köy halkı, misafirperverdir. Misafirlerini uğurlarken “Yahşılığımızı aşırın, yamanlığımızı yeşirin” (İyiliğimizi anlatın, kusurlarımızı gizleyin) deme âdetini unutmamışlardır.

Böğrüdilik, Anadolu’ya hicretinin üstünden yüz iki yıl geçtiği halde, bazı kültürel özelliklerini korumaktadır. Buhara, Sibiryatataristan, Kırım üstünden Anadolu’ya taşınan bu İslâm Medeniyeti, Türk kültürü ile ilgili geleneksel yapı, bazı kök bilgi ve değerleri bünyesinde barındırmaktadır. Halen Özbek, Bulgaristan muhaciri, Kürt, Çerkez, Yörük-Türkmen asıllı göçmen ailelerin iç içe ve uyumlu yaşadıkları bir yerleşim birimidir. Kültür ve medeniyet değerlerinin hayat veren, barış içinde yaşatan özellikleri görülmektedir. Böğrüdilik, Anadolu’yu vatan haline getiren insan unsurunun, bin yıl öncesine iz sürmek için incelemesi gereken bir Anadolu köyüdür.

KAYNAKÇA

BOA, DH.MKT, 14/Z /1326 H/07.01.1909; BOA, DH.MKT, 16/Z /1326 H/ 09.01.1909; BOA, DH.MKT, 08/M /1327 H/31.01.1909; BOA, DH.MKT, 22/R /1327 H/13.05.1909; BOA, DH.MKT, 07/B /1327 H/25.07.1909;

BOA, DH.MKT, 06/Ş /1327 (H.), 23.08.1909; BOA, İ.DH., 06/L /1328 (H.)/10.10.1910; BOA, DH.İD., 11/L /1328 (H.)/15.10.1910; BCA, T. 27.8.1928, S. 2088, F. K. 30..11.1.0, Yer No: 42.27..3; BCA, T. 5.7.1934, S. 10595, F.K. 30..11.1.0, Y.N. 87.19..16; M. Hâkim Oğuz Özel Arşivi.

Abdürreşit İbrahim Efendi'nin Hacı Mehmet Hakim Oğuz'a Ders Notları 1928, (Basım yeri ve yılı gösterilmemiştir, 2008); AKALIN Mehmet, *Böğrüdilik Tatar Ağzı-Türklük Araştırmaları Dergisi*, S. 1, yıl 1984'ten Ayrı Basım, İstanbul 1985; *Böğrüdilik Köy Rehberi 100. Yıl Anısına*, Hazırlayan: 100. Yıl Organize Komitesi, Böğrüdilik Köyü sosyal Dayanışma ve Kültür Derneği yayını, 2008, (Konya); DÜNDAR Cevat, *Anadolu'da Bir Fener Böğrüdilik 100. yıl anısına armağan*, İstanbul 2007, ŞEN Nesrin, 1996, *Cihanbeyli-Böğrüdilik Köyü Türküleri*, Gazi Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi, Ankara; TÜRKÖĞLU İsmail, *Sibiryalı Meşhur Seyyah Abdürreşid İbrahim*, Türkiye Diyanet Vakfı yayını, Ankara 1997; <http://www.cihanbeyli.com/>, 12 Aralık 2008.

KAYNAK ŞAHISLAR:

Behçet KILINÇ, 77 yaşında Böğrüdilikli; Celil ÖZBEK, 1944 doğumlu. Almanya'dan emekli, köyde oturuyor; Çetin ÜNAL, 45 yaşında, Böğrüdilik Muhtarı; Mehmet Hakim OĞUZ, 1330/1914 doğumlu. Köyün ilk gönüllü öğretmen ve muhtarlarından. Abdürreşit İbrahim'in öğrencisi; Selman OĞUZ, M. Hakim Oğuz'un oğlu, ilkokul mezunu, eski köy muhtarlarından; Salih OĞUZ, 1971 Böğrüdilik doğumlu, ortaokulu Konya'da okumuş çiftçi. Selman Oğuz'un oğlu. Caner ARABACI

Aczimin Girgesi

Gönül kanı...

Gönül kanı akmıyorsa gözden, boşuna ağlama!
Ayıptır, gözyaşını âlet edip menfaat sağlama...

Ahmet Sevgi

Ahmet Çelik

SAKIZ ADASINDAKİ TÜRK ESERLERİ

Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğünün koordinatörlüğünde Fransa, Yunanistan ve Türkiye'den Antalya Büyükşehir Belediyesinin ortak olduğu Hayat Boyu Öğrenme Programı Leonardo de Vinci ortaklıkları kapsamında 2008-1-AT1-LEO04-00079-9 nolu "**Anadilin Yabancı Dil olarak öğretilmesine İmkan Sağlayacak Eğiticilerin Eğitimi Müfredatı (LAMOTO)**" final toplantısı 27 Mayıs-1 Haziran 2010 tarihleri arasında Yunanistan'ın Patras şehrinde gerçekleştirildi. Bu vesile ile Sakız adasını gidiş ve dönüşte ziyaret etme imkanı bulduk. Bu adadaki izlenimlerimizi siz okurlarımızla da paylaşmak istedik.

Sakız Adası'nın yüzölçümü 904 km² olup kuzeyden güneye 45 km. uzunluğunda ve doğudan batıya ise 22 km. genişliğindedir. Yunanlıların, beşinci büyük adası olan Sakız'ın 2005 nüfusu 54.000'dir. Ada sakız ağaçlarının çok olmasından dolayı bu adı almıştır. Sakız ağaçlarından geçimini sağlamasından dolayı ada halkının refahı diğer Ege adalarına göre yüksektir. Bu yüzden turizm fazla gelişmemiştir

1346'da Cenevizliler'in eline geçen Sakız adası 14 Nisan 1566'da Kanunî Sultan Süleyman emriyle Piyale Paşa tarafından kan dökülmeden Türklerin eline geçti. Piyale Paşa Sakız Adası'nın en büyük kilisesini de camiye çevirdi. "**Fem-i İslâm'a nasip oldu Sakız/Sakız müslümanların ağzına nasip oldu**" sözü Sakız adasının fethine tarih olarak düşüldü. 350 yıl süren Türk hâkimiyeti sırasında

(1566-1912), Sakız halkı hem dini hem de siyasal birçok ayrıcalık sahibi idiler.

Büyük denizci **Pirî Reis** Kitab-ı Bahriyye'sinde Sakız adasını şöyle anlatır: "Sakız Adası dağlık ve taşlık bir yerdir. Yıldız tarafında büyük bir dağ vardır. Aya Pantelimo derler. Sakız Adasının uzaktan nişanı budur. Bir çadır şeklinde görünür ve çadır tepesi gibi üstü düzdür. Adanın çevresi yüz yirmi dört mildir. En meşhur kalesi adanın güney doğu tarafında Anadolu'ya karşı, bir alçak yerde, deniz kenarındadır. Kalenin içindeki yollar tuğla ile döşenmiştir. Her vakit süpürüp temiz tutarlar. Çünkü bu kale tüccar yeridir. Eskiden beri Cenevizliler gelip ticaret için bu adayı karargâh yapmışlardır. Şimdiki halde on iki beziğânın tasarrufundadır. Bu tüccarların çoluk çocuğu Aşağı Ceneviz'den gelip devlete haraçlarını verdikten sonra Frengistan beyleri ile kavga etmişlerdir. Onun için büyük kaledir. Anadolu ve diğer yerlerle alış verişi ve ticaretle geçinirler."

Osmanlılar Döneminde İstanköy, Sakız, Limni, Bozcaada, Midilli, ve Molova adaları Cezayir-i Bahr-i Sefid vilayetine bağlıydı. 1884'de Bahr-i Sefid Valiliği Sakız'a alındı.

Sakız, Osmanlı Döneminde sürgün yeri olarak seçilmişti. Buralara gönderilen adi mahkûmlar kalelerde bulunan zindan ve hapishanelere kapatılırken itibarlı kişiler adalarda çoğu kez çocukları ve yakınlarıyla ve devletin kendilerine tahsis ettiği aylıklarla hayatlarını sürdürürlerdi. Bu sürgünler içinde Kırım

Hanlığından gelen sürgünlerin daha da itibarlı bir mevki vardı.

Sakız adası müftülerinden bilinenler ise şunlardır: Şeyh Mehmet Efendi (1728), Hacı Ahmet Esat Efendi (1825), Emin Efendizade Hacı Hüseyin Efendi (1825), Mevlâna Mehmet Şemsettin Efendi, İsmail Efendi (1880), İsmail Yümnî Efendi (1888)'lerdir. 1907 yılında Hüseyin Ratıb Efendi son Sakız müftüsü olup Edirne Paye-i Müccerridi rütbesindedir.

1822'de Sakız halkı Türklere karşı ayaklanmış fakat bu isyan kısa sürede bastırılmıştır. Sakız adası 1881'deki feci depremle karşı karşıya geldi. Ege Deniz'de meydana gelen deprem sonucu meydana ada harap oldu. Sultan Abdülhamid'in gayretleriyle adanın yaraları kısa sürede sarıldı. Sakız Adası Balkan Savaşları sırasında 11 Kasım 1912'de Yunanistan'ın eline geçti. 4 Mayıs İkinci dünya savaşında Almanlar tarafından işgal edilen Sakız adası 10 Kasım 1944'te tekrar Yunanistan'a geçti.

SAKIZ ADASINDAKİ TÜRK ESERLERİ

KALEİÇİ: Türklerin ve Yahudilerin yaşadığı eski bir mahalledir. kale içinde yer alır. Kaleiçi'nde Osmanlı Mezarlığı, Bayraklı Cami ve hamam bulunmaktadır.

OSMANLI MEZARLIĞI

Kaleiçi'nde limana yakın bir yerdedir. Kible tarafı demir parmaklıkla çevrili olan Hazire oldukça bakımlı bir vaziyettedir. 1819-1901 yıllarında vefat eden bazı şahıslar buraya defnedilmiştir. İçinde 20-25 kadar mezar taşı görünmektedir. Ayrıca mezarlık köşesindeki palmye ağacı ise ayrı bir güzellik katmaktadır. Önünde küçük bir meydan vardır. Mezarlığın içine izin alarak girerek mezar taşlarının resimleme imkânı buldum. Burada mezar kitabelerinden okuyabildiğimiz kadarıyla burada medfun olan bazı kimseler şunlardır.

1. Nasuh Paşazade Ali Paşa (vf

1237/1822)

Kaptan-ı Derya (Oramiral) Nasuhzâde Ali Paşa Arnavutluk bölgesinde yaşayan denizci bir babanın oğludur. Nasuhzâde Ali paşa, devrin Kaptan-ı Deryası Küçük Hüseyin Paşa (ö.1803) tarafından tersaneye kabul edilmiş, 1810 yılında donanma ümerası (kaptan) sınıfına terfi etmiş, 1812 yılında ise Kaptan-ı Hümayun payesiyle kalyon kaptanlığına getirilmiştir. Bir süre sonra bilinmeyen bir sebeple bu görevinden ayrılan Ali Paşa, denizcilikte şöhret sahibi olduğundan, aynı göreve padişahı II. Mahmud tarafından yeniden getirildi. 1814 yılında Rum korsanların faaliyetlerini basturmak üzere gönderildi. 1821'de, Rumların saldırıları Ege adalarına da sıçradı. Rum asilerin Sakız Adası'nı muhasara ettiler. Kaptan-ı Derya Ali Paşa donanmayla Sakız'a gelince Rum gemileri kaçıştılar. Kale de muhasaradan kurtarıldı. Ali Paşa'nın sancak gemisi Sakız açıklarında iken Avusturya bandıralı bir başka gemi sahilde demirlemişti. Gemi kaptanı, ertesi sabah suları terk edeceğini bildirdi.. Bir süre sonra limandan ayrılan geminin Rum isyancılar olduğu anlaşıldı. İsyancılar gece Ali Paşa'nın sancak gemisine saldırdılar. Çıkan

Sakız Adası Osmanlı Mezarlığı
Ali Paşa'nın kabri.

Osmanlı Mezarlığı
"şefa'at ya rasulallah" ibareli
mezar taşı.

yangında Ali Paşa'nın üzerine yankaz parçası isabet etti ve denize düşerek boğuldu. Ertesi gün cesedi Sakız yakınlarında Değirmen Altı'nda askerleri tarafından bulunup kale içinde toprağa verildi. Kendisinden sonra gelen nesli, Nasuhzâde Ali Paşa'nın bu elim kaza neticesinde vefat etmesinden dolayı Arapça "ateşte yanmış" anlamına gelen **Mahrûkî** lakabı ile tanınmıştır. Mezar taşında 16 sıra talik yazı mevcuttur. En sonunda Nuri Dede imzası var. Okunuşu şu şekildedir:

*Hüve'l-Bâkî
Server-i deryâ şeref-bahş-i donanmâ-yı şerîf
Revnağ-efzâ-yı vezâretle dürr-i bi-hemtâ ferid
Şâhbâz-ı evc-i ulyâ şehsuvâr-ı nâmdâr
Kahramân Tayyâr-ı sâni fenn-i deryâda vahid
Şîr-i meydân-ı şecâat bir vezîr-i encümend
Ol Nasûh-zâde Ali Paşâ-yı deryâ-dil reşid
Din ü devlet hizmetinde nakd-i ömrin bezl idüb
Buldu unvân-ı vezâretle zihî fevz-i mezid
Lenger-endâz-ı ikâmet Sâkız önünde iken
Keştîsin tezvîr ile âteşleyüb Rûm-ı pelid
Kâmrân el-hakk kemâl üzre cihânda ölmeden
Destine sundu eccl sâkisi câm-i nâ-ümîd
Yazdı târihin Fûrûğî hem dahî ol-demde kim
Cân virüb oldu Ali Paşâ gemisiyle şehid
Sene 1237 Şevval fi gurre (21.06.1822 Cuma)
Nûri Dede*

Mezar taşındaki ifadenin Türkçe çevirisi şu şekildedir: "Bâki kalan Allah'tır. Denizin efendisi; şerefli, kutsal donanmayı şereflendiren, vezirlik makamının güzelliğini artıran, eşsiz, benzersiz inci tanesi, en yüksek doruğun yiğidi, meşhur at binicisi Câfer-i Tayyâr'ın kahramanlığı gibi ikinci Tayyâr, deniz ilminde tek, yüreklilik meydanının aslanı, itibarlı bir vezir, deniz gibi engin gönüllü, doğru yol tutan Nasuhzâde Ali Paşa din ve devlet hizmetinde ömür sermayesini harcayıp vezirlik mevkiyle; artıp çoğalan üstünlüğü buldu. Sakız önünde demirli iken gemisini hileyle, alçak Rum ateşe verip hakikaten, dünyada arzularına kavuşmuş olarak, huzur içinde öl-

meden eccl şerbetini dağıtan, ümitsiz eccl kadehini Ali Paşa'nın eline sundu, Fûrûğî o zamanda vefat tarihini yazdı, Ali Paşa gemisiyle can verip şehid oldu. Sene 1237 Şevval ayının ilk günü (21 Haziran 1822 Cuma)"

2. Es-Seyyid Nimetullah Bey: mezar taşı kitabesi şöyledir
*Ey zair mütehayyir şu makam zulmet engiz
Seyfeham akibet-i sincede bir makam-ı niyam
Ve meyha uruk vaiza meded-i ümidi
Lütfeñ biraz dur ya bir miktara ve dur
İş bu din-i hak-i Mevla'nın
Sakız eşrafından ve seniyye mütemayizi
Ashabından Müftüzade es-Seyyid Nimetullah
Bey'in ruhuna bir Fatiha-ı şerife ile
Şâd it ta ki ecr-u sevabi ile
Nail olasin. Rızaen lillah el-fatiha
1308 Mart 23 ve 1309 sene 11 Ramazan (9
Nisan 1892)*

3. Sakız eski müftüsü Muhammed Şemseddin Efendi: mezar taşı: Hüvel hayyül baki Ülema-i kiramdan Sakız müftüy-ü esbak Muhammed Şemseddin Efendi..."

4. Muhammed Ağa vf. 1258/1843

5. Sakız Veznedarı esbakı es-seyyid

6. Adile Hanım vf 1235/1820: mezar taşına tarih düşürülmüş

7. Şeyh Muhammed Nuri Efendi vefatı 1243/1828. Kitabesi üstten kırık bir vaziyededir. "... Merhum ve mağfurun leh Şeyh Muhammed Nuri Efendi ruhiçün el-Fatiha. Sene 1243"

8. Sağ Kolağasızade Rafet Efendi: mezar kitabesi 1264/1848 tarihli-dir.

9. Emine Hanım: mezar kitabesi 10 satır çit sıra talik yazı ile 1255/1840 tarihli-dir

10- Sakız eşrafından Es'ad Bey'in kerimesi İsmet Hanım: mezar kitabesi 5 Receb 1319/18 Nisan 1901 tarihli-dir

11. Sakız Eşrafından Es'ad Bey'in mahdumu Hakkı Efendi: mezar kitabesinde tarih okunamadı.

12. Hafız Hasan Ağa mezar kitabesi 1254/1839 tarihlidir

13. Sakız Adası Dizdarı es-Seyyid Muhammed Tahir Ağa: vefat tarihi mezar taşı toprak altındaki bölümde kaldığı için okunamadı. “Gelub kabrim ziyaret eden İhvan, ideler ruhuma Bir Fatıha ihsan, Sakız Kal’ası dizdarı Es-seyyid Muhammed Tahir ağa....”

14. Raşid Efendi vf 1297/1879: Mezar taşına vefat tarihi düşülmüş: “Mollazade denirdi bu zata. Haiz-i hac ve hafız-ı Kur’an, hüsn-ü ahlak ile yegane idi. Fazl u danişle ferd ü akran Kırk ikinci yılda ömrünün ah Oldu damininBöyle tarih bir gelir sene- de ‘Etti Raşid Efendi azm-i cinan’ Sene 1297

15. Mahmud Efendi: Kırık mezar taşında Mahmud efendi ibaresi 1. Satırdadır. 6 satır Talik yazı mevcuttur.

16. Sakız Müftü-ü Esbakı Sıbğatullah Efendi vf. Kerimesi: 2 Rebiulevvel 1284/4 Temmuz 1867 tarihli mezar kitabesi hazirede duvara dayalı durumdadır. Mezar taşı “Şefa’at ya Rasulullah” ibaresi ile başlamaktadır.

17. Sakız Müftüsü Sıbğatullah Efendi’nin oğlu Hasan Efendi: 1255/1839 tarihli mezar taşı kitabesi şöyledir: “Sakız müftüsü Sıbğatullah Efendi merhumun mahdum-u mekzimleri cennet mekân firdevs-i aşıyan yirmi yaşında vefat eden Hasan Efendi’nin ruhi çün lillahi’l-fatıha 1255”

SAKIZ ADASI CAMİLERİ:

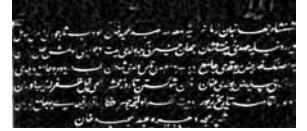
Osmanlı döneminde Sakız’da 16 tane cami vardı. Bunlar: Sultan Süleyman Camii, Öküz Mehmet Paşa Cami, Kale Cebeciyan Cami, Salih Paşa Cami, Zeytinli Cami, Kaptan-ı Derya Gazi Piyale Paşa Cami, Salih Paşa Medresesi Cami, Tunus Valisi Abdurrahman Paşa Cami, tekke ve zaviye Cami, Şeyh İlyas Efendi Zaviyesi Cami, Hızır Baba Türbesi Cami, Bayraklı Cami, Mecidiye Cami, Hamidiye Cami, Osmaniye Cami, Orha-

Sakız Adası Mecidiye Cami Bizans Müzesi olarak kullanılıyor.

niye Camileridir. Bu camilerden sadece Mecidiye ve Bayraklı camileri ayakta kalmıştır.

1. BAYRAKLI CAMİİ: Kale içinde Osmanlı Mezarlığının az ilerisindedir. Kare planlı olup giriş kısmında ve kible tarafında 2, yanlarda ise 3 pencere mevcuttur. Pencere tahta parçaları ile kapalı olup caminin harap tahta kapısı da klitlidir. Kapının alt kısmından kafanın girebileceği kadar bir boşluktan caminin harap haline şahid olup hüzünleniyoruz. Mihrap kısmındaki “**fevelli vecheke şatrel-mescidilharam**” ayeti okunabilmektedir. Minber kısmı ise mevcut değildir. Minare kısmı yıkılmış sadece ahşap olduğu anlaşılan minare kısmın demir çemberi bulunmaktadır. Caminin son cemaat yeri yıkıktır. Camiye giriş kısmının üstünde mermer üzerinde 1309 tarihli Sultan II. Abdülhamid’in tuğrası

Sakız Adası Mecidiye Cami giriş kapısı kitabesi.

Sakız Adası Mecidiye Cami genel.

Sakız Adası Bayraklı Camii

Sakız Adası Bayraklı Camii kitabesi.

Sakız Adası Bayraklı Camii içi.

mevcuttur. Tuğra altında 1309/1891 tarihli 4X2 satırlık talik bir tamir kitabesi mevcuttur.

Bayraklı Camii'nin kapısı üstündeki kitabesi şu şekildedir:

Şu iklim-i kerem hasr u ferhun-

de şim – Camii din-i mübin-i padişah-i melik-i ârâ

Milk-i hayrat-ı müberra ile firdevs birin – Kışver-i ahsen-i asar ile umrân-ı pîrâ

Kıldı ez cümle vücuda şu mukaddes cami – Oldu saray-ı mülükanesi himmet ferma

Çıkarup Feyzî kavlini yazdı binbir tarih – Bu Hamidiyeyi kıldı şah-ı ibrad inşa

Mısrızade Üsküdarî - 1309

Cami ziyaretimiz sırasında yaşlı bir Rum'la karşılaşıyoruz. Bize caminin Osmanlı eseri olduğunu söylüyor. Türkçe “jami-jami” diyor. Biz ayrılırken de “salam alaykum” diyerek bizi uğurluyor.

2. MECİDİYE CAMİİ (Bizans Müzesi): Kale dışında adanın ana meydanındadır. Camiler içinde denize en yakın ve büyük olanı olan Mecidiye Camii 1980'den itibaren Bizans Müzesi olarak kullanılmaktadır. Mecidiye Camii adaya yaklaşırken minaresi görünmektedir. Müze olarak kullanılan Mecidiye Camii ahşap çatılı, büyük bir bodrum ve bir ana oda oluşmaktadır. **Kapının üstünde beş satırlık 1264 tarihli Abdülmecid Han adına talik bir kitabe konulmuştur.** Cami ve avlu kısmı halka açıktır. Geri kalan kısmı restorasyon aşamasındadır. İçinde bazı Müslüman mezar taşları da mevcuttur. Sakız adası ziyaretimizde müzenin restorasyon çalışmaları sürdüğü için müzeyi ziyaret etme imkanı bulamadık.

HAMAM: Kale içinde olup limana yakın yerdedir. Hamam esaslı bir şekilde restore ediliyordu. İç kısmını ziyaret etme imkânı bulamadık.

MELEK PAŞA ÇEŞMESİ: Vounaki Meydanı'nda, Martyron Caddesi'ndedir. Bu mermer çeşme tahtadan bir çatıya ve çift-oymalı bitki motifli kemerlerleri vardır. Üzerindeki kitabeye göre Vezir Melek Paşa tarafından 1181/1768'de yaptırılmıştır.

HAYATI YAKALAYABİLMEYE DAİR SORULAR

Naci DEVECİ

Bilmiyorum, hayat da herhangi bir nesne gibi yakalanabilir mi? Hayatı yakalamak nasıl olur acaba? Siz hiç hayatı yakalayabildiniz mi/yakaladınız mı? Veya hayatı kaçarken gördünüz mü hiç? Hayatı yakalayacağım, derken hayatı kaçırıyor muyuz? Hayat yakalanmalı mıdır? Hayat yakalanmaya değer midir acaba? Hayatı yakalarsak hayatın sırrını çözebilecek miyiz? Hayatı yakalamak nedir sizce? Hayatı yakalamak fotoğraf makinesinin deklanşörüne basmaya benzer mi? Veya ânu dondurmaktır hayata yakalamak? Hayatı yakalamak anı veya şimdiki yaşamaktır mıdır? Hayatın hızını ölçebilir miyiz? Veya hayat ne kadar hızla hayatımızdan akıp geçmektedir? Hayatı yakalamanın altın kuralı nedir? Veya bir püf noktası var mıdır hayatı yakalamanın? Yeme, içme, barınma, cinsellik gibi fiziki ihtiyaçlarla yakalanabilir mi hayat?

Hayatı yakalamakla hayata inanmak aynı şey midir acaba? Veya hayata inanan kişi aynı zamanda hayatı yakalamış mıdır? Eğer bu doğruysa insan kaç yaşında hayatı yakalamaya başlar? Veya hayatı yakalamanın muayyen bir zamanı var mıdır? Ya da insanoğlu dünyaya gözlerini açtığı andan itibaren hayatı yakalamış mıdır? Veya yahut da kişi hayatı anne karnında

mı yakalar? Veya dünyaya geldiğimiz de hayat bizi mi yakalıyor? Dünyadan göçtüğümüz zaman mı hayatı yakalıyoruz?

Hayatı yakalamak kişinin varlığının bilincinde olması mıdır? Hayatın inceliklerini kavrayabilmek midir hayatı yakalamak?

Hayatı yakalamak kedinin fareyi yakalamasına benzetilebilir mi? Hayatı yakalamak soyut mudur, somut mudur? Diğer bir ifadeyle hayatı yakalamak maddi midir, manevi midir? Ya da hem maddi hem de manevi midir? Hayatı tam anlamıyla yakalayabilen insan ya da insanlar var mıdır? Yoksa hayatı yakalamak, içi boş koca bir laf mıdır? Hayatın içini dolduran nedir? Hayatın içinde insanlar olmasa nasıl olurdu dünyamız? Hayatı yakalayabilen insanlarla yakalamayan/yakalayamayan insanlar arasında ne gibi fark ve benzerlikler vardır?

Hayatın derinine indiğimiz zaman hayat yakalanmış olur mu? Gerçek hayat kaç metre/kilometre derindedir? Veya kaç kilometre yukarıdadır? Gerçek hayat nerede bulunur? Gerçek hayatı bulmak isteyen kişi nerede aramalıdır onu? Gerçek hayatı bulmak için sadece aramak yeterli midir? Gerçek hayatın içinde hangi unsurlar vardır? Yoksa gerçek hayat, öbür taraf mıdır?

Hayatı yakalamak/yakalayabil-

mek şans/kısmet/kader işi midir? Veya hayatı yakalamak için özel bir çaba gerekir mi? Armut piş, ağzıma düş misali midir hayatı yakalamak?

Hayatı yakalayabilen insanı tarif edebilir miyiz? Dindar insanlar mı, dindar olmayanlar mı hayatı daha iyi yakalarlar? Hayatı yakalamak öznel midir, nesnel midir? Kadınlar mı yoksa erkekler mi hayatı daha iyi yakalar? Çocuklar mı yetişkinler mi hayatı daha iyi yakalar? Veya gençler mi, ihtiyarlar mı?..

Hayatı yakalamak, hayatın ayrıntılarında mı gizlidir? Veya hayatı küçük şeylerle mi yakalayalım?

Hayatı yakalamak için nasıl karaktere sahip olmalıyız? Mesleğimiz hayatı yakalayabilmeyi etkiler

Süheyla ÖNAL
suheyla_onal@hotmail.com

GENÇ KALEMLER

NEDENLER

Nedenler, nedenler... Ne ederler...
Ah bu nedenler
Sultan tahtı değildi istediğimiz,
Biraz ben, biraz sendi.
Nedenler, nedenler...
Ah bu nedenler
Kâbusumdu sende bitenler,
Nedenler, ah bu nedenler,
Bir ses bir çığlık gibi içimdeler...
Nedenler, ah bu ne edenler...
Beni benden edenler nedenler, nedenler...

mi? Veya hangi mesleği yapanlar hayatı daha iyi yakalar?

Hayatı yakalamak filozof Descartes'in dediği gibi: "Olmak ya da olmamak mıdır? Yani var isek hayatı yakalamış mıyızdır?"

Hayatı yakalamamanın sırrı Bâkî'nin: "Âvâzeyi bu âleme Dâvud gibi sal/ Bâkî kalan bu kubbede hoş bir sada imiş" berceste-sinde mi gizlidir? Veya insanlığa hizmet için çabalamak mıdır? Ya da tarihe altın harflerle isimlerimizi kazıtmaktan mı geçer hayatı yakalamamanın yolu?

Hayatı yakalamamanın sırrı, Fuzûlî cennetmekânın: "Aşk imiş her ne var âlemde/İlim bir kıl ü kâl imiş ancak" beytinde mi gizlidir?

Hayatı yakalamamanın sırrı, yine Fuzûlî cennetmekânın: "Cânı kim cânânı için sevse cânânın sever/ Cânı için kim ki cânânın sever cânın sever" beytinde mi gizlidir?

Hayatı yakalamamanın sırrı Yunus Emre'nin: "Ben gelmedim da'vî için/ Benim işim sevi için" sözünde mi gizlidir?

Hayatı yakalamamanın sırrı Hz. Mevlâna'nın: "Ya olduğun gibi görün/Ya görüdüğün gibi ol!" dizelelerinde mi gizlidir?

Hayatı yakalamak için Fuzûlî, Bâkî, Yunus, Mevlânâ, Hacı Bektaş-ı Veli, Hacı Bayram gibi gönül ehli olmak mı lazımdır?

Düşlerimiz, çabalarımız, hedeflerimiz, sevinçlerimiz, üzüntülerimiz, hayal kırıklıklarımız, başarılarımız, ilişkilerimiz, ürettiklerimiz, tükettiklerimiz, peşinden koştuklarımız, sabırsızca beklediklerimiz, ümitsizliklerimiz, umutlarımız... Bütün bunlar hayatı yakalamak adına mıdır acaba? Ne dersiniz?